

POVODOM DRŽAVNE NAGRADE ZA ŽIVOTNO DJELO

Nema bogate države bez bogate poljoprivrede

ODLUKOM ODBORA ZA DODJELU DRŽAVNIH NAGRADE ZA ZNANOST 9. STUDENOGA 2020. GODINE, DRŽAVNA NAGRAĐA ZA ŽIVOTNO DJELO DODIJELJENA JE PROF. DR. SC. JASMINI HAVRANEK, RAVNATELJICI AGENCIJE ZA ZNANOST I VISOKO OBRAZOVANJE. TOM JE NAGRADOM PREPOZNAT DUGOGODIŠNJI ZNANSTVENI RAD PROF. DR. SC. HAVRANEK I DOPRINOS RAZVOJU BIOTEHNIČKIH ZNANOSTI, OSOBITO POLJOPRIVREDE I MLJEKARSTVA. ISTRAŽIVAČKI INTERESI USMJERILI SU NJEZIN ZNANSTVENI RAD PRVENSTVENO NA TEHNOLOGIJU PROIZVODNJE I PRERADE MLJEKA, SIRARSTVO, A U POSLJEDNJE VRIJEME I NA SIGURNOST HRANE.

Razgovarala Vera Volarić

Državna nagrada za životno djelo priznanje je koje, između ostalog, govori u prilog posvećenosti poslu u struci. Kao sveučilišna profesorica, ali prvenstveno kao agronom, bili ste idejna začetnica i inicirali ste za mljekarsku struku mnogo važnih manifestacija i programa čiji je cilj bio edukacija proizvođača, prerađivača, ali i potrošača mlijeka i mliječnih proizvoda. Ulažemo li dovoljno u znanje naših poljoprivrednika i koliko je važno cjeloživotno obrazovanje?

Na početku želim zahvaliti na ovoj nagradi, uz naravno onima koji su procjenjivali moj rad, i svim proizvođačima i prerađivačima, koji su snažno podržali taj prijedlog. HVALA! Neupitna je važnost cjeloživotnog obrazovanja. Živimo i radimo u okolini koja se neprestano mijenja. Pogledajte samo što se sve promijenilo ove godine kao posljedica pandemije koronavirusa. Dakle, u vrlo kratkom roku, sve što se moglo preusmjerilo se na elektroničke kanale. Pouka je da moramo biti fleksibilni, biti kadri odgovoriti na razne izazove, a u tome nam pomaže i cjeloživotno obrazovanje. Ali prije toga, važno je temeljno obrazovanje. Nužnost obrazovanih poljoprivrednika je *conditio sine qua non*, dakle potreban preduvjet. Nema dobre poljoprivrede bez odgovarajućeg obrazovanja i znanja. Nije uvijek nužno da je obrazovanje na najvišoj razini, što bi bilo dobro, ali nužno je adekvatno prenijeti znanje. Istaknula bih ulogu savjetodavnih službi koje u cjelokupnoj strukturi nisu dobile mjesto koje im pripada, a koje bi trebale biti važna karika u transferu znanja s visokoobrazovnih institucija na proizvođače, i to kroz različite seminare, edukacije i izravni kontakt s poljoprivrednicima.

Hrvatska je u posljednjih tridesetak godina pokušala uložiti u znanje, ali to nije bilo dovoljno efikasno, zbog čega se ponovno vraćamo na važnost cjeloživotnog obrazovanja. Jednom kada steknete diplomu to nikako nije kraj, nego suprotno - početak. Stekli ste osnovna znanja i došli do alata koji će vam koristiti da ta osnovna znanja dalje nadograđujete. Vrlo je važno osvijestiti tu činjenicu. Kroz rad, promjene u okolini i slično događa se potreba da nadograđujete znanja i vještine. I sama, gotovo svakodnevno čitajući, usvajam nove stvari i obogaćujem znanja.

Poljoprivreda je jedna od najbrže rastućih znanosti, a spoznaje u tom području predstavljaju zaista veliko bogatstvo znanosti, koje treba adekvatno primijeniti.

Agronomi, osobito oni koji su cijeli svoj radni vijek posvetili razvoju struke poput Vas, često znaju reći kako agronomska struka snagu pronalazi u zemlji i ljudima koji tu zemlju oplemenjuju. Kako kao agronom

doživljavate hrvatskog poljoprivrednika i hrvatsku zemlju?

Budući da sam tijekom svoga dugogodišnjeg rada imala prilike biti dosta na terenu, upoznala sam puno poljoprivrednika koji marljivo rade, trude se i spremni su učiti, a te ljude iznimno cijenim jer zapravo oni nose ovu granu.

Međutim, kako svaka medalja ima dvije strane, moram reći da je u načinu vođenja resora i ulaganjima u razvoj poljoprivrede učinjeno niz pogrešaka čije posljedice osjećamo. Naime, nisam sigurna da smo ulaganja utrošili na pravi način. S jedne strane imamo npr. briljantna mala obiteljska gospodarstva koja uspješno proizvode i plasiraju proizvode, a s druge strane imamo one koji se prijavljuju za državne poticaje, ostvaruju pravo, ali rezultat izostaje.

Zbog toga je važno pratiti svako ulaganje te osigurati otkup proizvoda. Jer ako dajete poticaj, ulažete, a krajnji proizvod se nema gdje plasirati, jasno je da se ne radi o uspješnom ulaganju. Imamo određene nedorečenosti i na njih se treba koncentrirati.

Iako sam se osvrnula na nedostatan iskorišten potencijal, smatram da hrvatska poljoprivreda ima budućnost te da može i treba biti jedan od nositelja razvoja naše zemlje. Ako želimo uspješnu i bogatu Hrvatsku, trebamo se fokusirati na poljoprivredu i u njoj vidjeti mogućnosti, a ne teret kako se u javnom diskursu često čini.

Moramo si postaviti i pitanje gdje su naši ljudi, zar su svi otišli iz bogatih krajeva kao što su Slavonija, Baranja i Srijem. Ako su otišli, vratimo ih adekvatnim načinima, osmišljenim politikama, dobrim prilikama. Uvjerena sam kako bi ih se dobar dio vratio svojim kućama i obiteljima da znaju da će moći voditi dostojan život od svoga rada. Ako gledate npr. britansku poljoprivrednu proizvodnju, najveći su proizvođači među lordovima. Poljoprivreda, dakle, može biti jedan dobar posao i osigurati stabilan život.

Gdje je agronomska struka danas?

Područje biotehnologije općenito, a onda i agronomska struka unutar područja, danas je zapravo u relativno dobroj poziciji. Vesele me nove brojke upisa na studij agronomije, međutim, ima tu još prostora prije svega za osvještavanje važnosti poljoprivrede kao djelatnosti, školovanja u tom

području i bavljenja različitim segmentima poljoprivrede kao životnim pozivom. Iako neki to još uvijek misle, poljoprivreda već dugo nije motika i tlo, ona je nešto puno sofisticiranije. Problem je što još uvijek velik broj ljudi nema ispravan stav prema poljoprivredi i smatraju da je selo nešto vrlo daleko, i da se tom djelatnošću bave neuki ljudi. Na sreću, nije tako. Danas dobra poljoprivreda traži puno stručnog znanja i poznavanje tehnologije, a s druge strane - poduzetničke vještine, poznavanje funkcioniranja tržišta, zatim, poznavanje različitih mogućnosti financiranja poput korištenja europskih fondova i slično. Valja istaknuti da je u današnjoj poljoprivredi puno vrhunske znanosti, a tome u prilog govori i činjenica da je agronomska struka svugdje u svijetu na visokim pozicijama. Stoga smatram da je u našoj državi potrebno ovoj struci dati ugled i važnost koji joj pripadaju. Možemo uvoziti kojekakvu robu iz drugih dijelova svijeta, ali domaća je proizvodnja nešto što je temelj i što nam daje stabilnost i budućnost.

Dakle, mišljenja sam da struku treba snažnije promovirati, a jedan od temelja te promocije zasigurno mogu biti i doprinosi naših uglednih znanstvenika koji radove objavljuju u svjetskim časopisima i koji šalju poruku da se kod nas radi vrhunska znanost, naravno, uz potrebnu primjenu i transfer rezultata u praksu.

Znanost itekako zna što se događa, što i kako treba raditi, ali pitanje je želimo li to doista činiti.

Boravili ste u mnogim europskim, ali i svjetski poznatim poljoprivrednim zemljama. Gdje je Hrvatska danas u odnosu na njih?

Čitav moj radni vijek bio je obilježen odlascima u druge zemlje, što je uvijek bila prilika za učenje, razmjenu znanja i iskustava. Negdje sam boravila kao sudionica konferencije, negdje kao stipendistica itd. Najdraža od stipendija u mom školovanju bila je Kraljevska stipendija Danske. Zemlja je to u kojoj sam boravila u više navrata i rado joj se vraćala. Hrvatska se može po veličini i približnom broju stanovnika usporediti s Danskom pa onda u skladu s time možemo promisliti gdje smo u odnosu na njih, bar kada je o poljoprivredi riječ. Naravno, kontekst u kojem se razvijala Hrvatska drugačiji je od danskoga i to je ostavilo trag u razvoju

PROF. HAVRANEK
 S PROIZVOĐAČIMA
 MLJEKA U SIJEČNJU
 2007.

gospodarstva čitave naše zemlje, ali samo za ilustraciju: Danska je poznata po izvozu maslaca, sireva i svinjskih polovica i tu je pri vrhu. Danci su iz poljoprivrede razvili i druge gospodarske grane, među ostalim i jaku farmaceutsku industriju. Pitanje je to sustavnog i mudrog vođenja, a kod nas se poljoprivreda često smatrala manje važnom u odnosu na neke druge resore, izostalo je i sustavno promišljanje čitavog procesa poljoprivredne proizvodnje. Dojma sam da je Hrvatska posustala u odnosu na druge zemlje, moj boravak vani to može potvrditi.

Kako gledate na budućnost hrvatskog sela?

Ja sam nepopravljivi optimist, to znaju svi oko mene, i drago mi je da je tako jer kada vjerujete da će u budućnosti biti bolje, tada dobijete i potrebnu snagu za sadašnji trenutak. U tom smislu smatram, a i uvjerila sam se puno puta u profesionalnom radu i na terenu, da potencijal imamo, a imamo i vrijedne, pametne ljude koji mogu i žele raditi. Hrvatsko je selo veliko bogatstvo, ne smijemo dopustiti da nam pred očima iščezne. Potrebno mu je vratiti sjaj koji je nekada imalo i koji treba imati. Tu vidim nekoliko segmenata koji će pomoći da se taj izgubljeni sjaj vrati, ali samo ako budemo dovoljno pametni i usmjereni.

Neke sam od tih segmenata već i spomenula, a prije svega riječ je o obrazovanju - vertikalnom i horizontalnom - dakle, formalno obrazovanje u kombinaciji s cjeloživotnim učenjem što će pomoći u lakšem nošenju s promjenama.

Nadalje, važno je osmisliti dobre politike usmjerene vraćanju ljudi na selo, poput onih koji su nakon studija ostali u gradu i onih koji su otišli u inozemstvo, a željeli bi se vratiti. Tu se ne radi isključivo o politikama u resoru poljoprivrede, nego o širem shvaćanju i djelovanju tako da se unaprijedi čitava infrastruktura ruralnih područja. Danas to ne znači samo npr. prometnu povezanost, to danas znači i puno više - ako želimo da se mladi ljudi vrate na selo, osnuju obitelji i ostanu ondje živjeti, onda su tu i vrtići, odgojno-obrazovni sadržaji za djecu i mlade, brzi internet itd.

Isto tako, spomenuti poticaji jesu dobar način da se ljudima da vjetar u leđa za bavljenje poljoprivredom, ali potrebno je onda i pratiti što se s proizvedenim događa i organizirati otkupe. Svjedočili smo kako poljoprivrednici bacaju goleme količine primjerice jabuka jer ih nemaju kome prodati i gdje plasirati, a utrošili su značajne resurse u njihovu proizvodnju, dok se paralelno događa paradoks uvoza jabuka iz inozemstva. Država tim pitanjima treba pristupiti vrlo ozbiljno i promišljeno ako želi učiniti pomak naprijed. Naravno, pri tom je potrebna i konstantna briga za kvalitetu, bez vrhunске kvalitete nema dobrog plasmana.

Ima li bogate države bez bogate poljoprivrede?

Odgovor je jednostavan - nema. To je i jedan od razloga zašto smo tu gdje jesmo. Već sam puno rekla o tome da poljoprivredi moramo dati mjesto koje zaslužuje u strukturi gospodarskog razvoja države, a primjer Danske to i

Vlastita poljoprivredna proizvodnja može dobro i kvalitetno nahraniti stanovništvo, ali i pridonijeti razvoju turizma, što je dodana vrijednost u kontekstu razvoja Hrvatske kao turističke zemlje

potvrđuje. Vlastita poljoprivredna proizvodnja može dobro i kvalitetno nahraniti stanovništvo, ali i pridonijeti i razvoju turizma, što je dodana vrijednost u kontekstu razvoja Hrvatske kao turističke zemlje. Autohtoni proizvodi dio su slike Hrvatske koju šaljem u svijet i koji je čine prepoznatljivom. Sam turizam ovisi o njima, kao i primjerice o nekim kulturnim dobrima kojima se ponosimo i koje promoviramo. Imamo sjajan primjer Istre, gdje vidimo dobru kombinaciju lokalne proizvodnje i turizma što daje i dobre rezultate. Smatram da možemo stvoriti bogatu državu, ali je potrebno pametno vođenje i usmjerenost na rezultate.

Što biste preporučili kao znanstvenica koja je najveći dio svoje profesionalne karijere posvetila proučavanju kvalitete, te prehrambene i zdravstvene vrijednosti mlijeka i mliječnih proizvoda, koliko je važna konzumacija mliječnog obroka?

Moram reći da sam od ponedjeljka do utorka navečer popila litru i pol mlijeka - vjerojatno već taj moj odgovor govori što mislim o važnosti konzumacije mlijeka. Oni koji ne toleriraju mlijeko i koji ga zbog probavnih tegoba ne mogu konzumirati, naravno da to niti ne trebaju činiti i da mogu pronaći zamjenu u nekom drugom mliječnom proizvodu, poput jogurta, sira i slično. Ali ako organizam dopušta, nema razloga zašto ne konzumirati mliječne proizvode. Organizam sam pokaže što se može, a što se ne može koristiti u prehrani. Posljednja znanstvena istraživanja pokazala su da mlijeko sadržava puno više hranjivih tvari nego što se to smatralo prije 30 ili 50 godina. Zanimljivo je da danas kod sportaša i rekreativaca nalazimo primjenu dodataka prehrani koji su sastojci mlijeka.

Isto tako, uvijek sam primjećivala kako naše međunarodne konferencije posjećuje velik broj liječnika koji rade niz istraživanja mlijeka i mliječnih proizvoda i s kojima se moja struka dobro razumije kada je riječ o benefitima.

Mlijeko je izvrstan izvor vitamina, minerala, aminokiselina. Samo jedan primjer: nekada su naše bake redovito djecu spremale u krevet s čašom toplog mlijeka. Znalo se da to umiruje. A poslije se otkrilo da se zagrijavanjem mlijeka aktivira *tryptophan* koji djeluje umirujuće. Danas ga, eto, ljudi kupuju u kapsulama u ljekarnama s istom svrhom.